

Соціально-психологічна адаптація має також правовий вимір. Держава зобов'язана забезпечити належні правові гарантії соціального захисту військовослужбовців, доступ до медичної та психологічної допомоги, а також створення умов для їх повноцінної реінтеграції у суспільство після виконання бойових завдань. Саме тому важливим напрямом є вдосконалення нормативно-правової бази у сфері психологічної реабілітації та соціального забезпечення осіб, які брали участь у бойових діях. У цьому аспекті особливого значення набуває нормативне закріплення механізмів надання психологічної допомоги, гарантій соціальної підтримки, права на реабілітаційні послуги та забезпечення належного контролю за реалізацією відповідних державних програм. Важливим є розвиток міжвідомчої взаємодії між органами сектору безпеки і оборони, закладами охорони здоров'я, соціальними службами та органами державної влади з метою формування цілісної системи підтримки військовослужбовців після повернення із зони бойових дій.

Важливу роль відіграє формування у військовослужбовців стресостійкості ще на етапі професійної підготовки. Психологічна готовність до виконання бойових завдань та наявність сформованих механізмів саморегуляції значною мірою знижують ризик розвитку дезадаптивних станів.

Отже, соціально-психологічна адаптація військовослужбовців після виконання бойових завдань є складним багатофакторним процесом, який має важливе значення як для окремої особи, так і для ефективного функціонування сектору безпеки і оборони України. Її успішність залежить від сукупності психологічних, соціальних та правових чинників, серед яких ключове місце посідають рівень психологічної стійкості, соціальна підтримка, доступ до професійної допомоги та належне нормативно-правове забезпечення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стасюк В. В., Вуколов О. В. Удосконалення психологічної готовності військовослужбовців сухопутних військ збройних сил України до виконання бойових завдань: стресостійкість в умовах тривалого конфлікту. Соціальна робота та психологія: освіта і наука. 2025. № 1. С. 81–86. URL: <https://doi.org/10.32782/3041-1351/2025-1-14> (дата звернення: 14.04.2026).

2. Тютюнник Л., Поп'юк Д. Соціально-психологічні наслідки впливу бойового стресу на військовослужбовців-учасників бойових дій. Вісник Національного університету оборони України. 2025. С. 186–193. URL: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2025-86-4-186-193> (дата звернення: 14.04.2026).

**ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ ВОЛОДИМИР
ОЛЕКСАНДРОВИЧ**

начальник курсу фахового та базового курсів тактичного рівня (L-1A, L-1B) відділу спеціальної підготовки та підвищення кваліфікації факультету професійної освіти та лідерства Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЕРСОНАЛУ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Соціально-правове забезпечення персоналу Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ) є ключовою складовою ефективного функціонування сектору безпеки і оборони держави. В умовах воєнного стану значення цього забезпечення істотно зростає, оскільки саме від рівня соціального захисту, правових гарантій та належних умов служби залежить не лише

морально-психологічний стан персоналу, але й здатність прикордонних підрозділів виконувати завдання за призначенням.

Актуальність дослідження обумовлена трансформаційними процесами в системі безпеки України, підвищенням навантаження на персонал ДПСУ, а також необхідністю адаптації існуючих механізмів соціально-правового забезпечення до умов збройної агресії. Сучасні виклики потребують комплексного перегляду підходів до організації соціального захисту військовослужбовців та працівників прикордонної служби.

Нормативно-правову основу соціально-правового забезпечення персоналу ДПСУ становлять Конституція України, Закон України «Про Державну прикордонну службу України», Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» та інші підзаконні нормативні акти. Водночас практика їх реалізації в умовах воєнного стану виявляє низку проблем, пов'язаних із недостатньою адаптацією законодавства до нових умов служби.

Серед основних викликів соціально-правового забезпечення персоналу ДПСУ доцільно виокремити підвищене психологічне навантаження, ризики для життя та здоров'я, нестабільність умов проходження служби, а також обмеженість ресурсного забезпечення. Особливої уваги потребує питання своєчасності та повноти грошового забезпечення, забезпечення житлом, медичного обслуговування та соціальних гарантій членів сімей військовослужбовців.

Окремим напрямом проблематики є забезпечення правового захисту персоналу під час виконання службових обов'язків. В умовах активних бойових дій зростає ризик притягнення військовослужбовців до кримінальної відповідальності внаслідок неоднозначного трактування норм права або відсутності чітких процедур реагування в нестандартних ситуаціях. Це вимагає вдосконалення правових механізмів захисту персоналу, зокрема через уточнення нормативних положень щодо застосування зброї та спеціальних засобів.

Важливим аспектом соціально-правового забезпечення є морально-психологічна підтримка персоналу. Тривале перебування у стресових умовах негативно впливає на психоемоційний стан військовослужбовців, що може призводити до професійного вигорання та зниження ефективності службової діяльності. У зв'язку з цим актуальним є впровадження системної психологічної підтримки, реабілітаційних програм та заходів профілактики стресових розладів.

З метою вдосконалення системи соціально-правового забезпечення персоналу ДПСУ доцільно реалізувати комплекс заходів. По-перше, необхідно адаптувати нормативно-правову базу до умов воєнного стану шляхом внесення змін до чинного законодавства, що регулює соціальні гарантії та правовий статус військовослужбовців. По-друге, слід удосконалити механізми фінансового забезпечення, забезпечивши стабільність та прозорість виплат грошового забезпечення. По-третє, важливим є розвиток системи психологічної підтримки персоналу, включаючи створення центрів психологічної реабілітації та підготовку фахівців відповідного профілю. По-четверте, необхідно впроваджувати сучасні інформаційні технології для автоматизації процесів соціального забезпечення, що дозволить підвищити ефективність управління персоналом.

Крім того, перспективним напрямом є імплементація міжнародного досвіду, зокрема стандартів держав-членів ЄС і НАТО, у сфері соціального захисту військовослужбовців. Це сприятиме підвищенню рівня соціальних гарантій та наближенню системи забезпечення до європейських стандартів.

Отже, соціально-правове забезпечення персоналу ДПСУ в умовах воєнного стану є складною багатокомпонентною системою, яка потребує постійного вдосконалення. Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню ефективності правоохоронної діяльності прикордонних підрозділів, зміцненню кадрового потенціалу та забезпеченню належного рівня соціального захисту персоналу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.
2. Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 03.04.2003 № 661-IV.

3. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII.
4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII.
5. Стратегія розвитку Державної прикордонної служби України (актуальна редакція на дату звернення – норматив може змінюватися).

ДОЩИЧ СОФІЯ МИХАЙЛІВНА

курсант 1 навчальної групи 2 курсу Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

КУЛИК ДІАНА СЕРГІЙВНА

курсант 1 навчальної групи 2 курсу Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

**ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ СИСТЕМ
У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ**

Сучасна трансформація характеру збройної боротьби обумовлює якісне переосмислення ролі технологій у досягненні воєнно-стратегічних цілей, серед яких безпілотні системи посідають визначальне місце як інструмент підвищення ситуаційної обізнаності, точності ураження та зниження ризиків для особового складу. У контексті забезпечення національної безпеки, що відповідно до ст. 17 Конституції України є «найважливішою функцією держави» [1], застосування безпілотних систем набуває стратегічного значення, особливо в умовах збройної агресії. Водночас сучасні виклики обумовлюють необхідність належного правового регулювання цієї сфери, що прямо впливає із положень Закону України «Про національну безпеку України», зокрема ст. 3 та ст. 17, які визначають пріоритети державної політики у сфері оборони [4].

Чинна система правового регулювання використання безпілотних систем залишається фрагментарною. Закон України «Про оборону України» у ст. 1 визначає оборону держави як систему політичних, економічних, військових та інших заходів, однак не конкретизує правовий статус новітніх засобів ведення війни, зокрема безпілотних систем [2]. Водночас Повітряний кодекс України у ст. 1 та ст. 7 регулює використання повітряного простору, але не враховує специфіку бойового застосування безпілотних літальних апаратів [3]. У науковій літературі військово-юридичного профілю підкреслюється, що відсутність спеціального нормативного акта у цій сфері призводить до правової невизначеності та ускладнює правозастосовну практику [8; 10].

Особливої складності набуває питання відповідності застосування безпілотних систем нормам міжнародного гуманітарного права. Відповідно до ст. 48 Додаткового протоколу I до Женевських конвенцій, сторони конфлікту «зобов'язані завжди розрізняти цивільне населення і комбатантів» [7], а згідно зі ст. 51 цього ж Протоколу забороняються невідбіркові напади. Крім того, ст. 35 Протоколу I встановлює обмеження щодо засобів ведення війни, забороняючи застосування таких, що спричиняють надмірні страждання [7]. У цьому контексті використання безпілотних систем має здійснюватися з урахуванням принципу пропорційності, який закріплений також у звичаєвому міжнародному гуманітарному праві [6].

Військово-юридичні дослідження акцентують увагу на тому, що дистанційний характер застосування безпілотних систем може створювати ризики порушення зазначених принципів через обмеженість інформації або помилки в ідентифікації цілей [9]. Крім того, проблема ускладнюється розвитком автономних технологій, що потенційно здатні приймати рішення без безпосереднього втручання людини.